

บทที่ 3

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายไทย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบตารางไขว้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายไทยผู้ให้สัมภาษณ์ในส่วนนี้ ได้ใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-tabulations) และตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ (χ^2 - test) กลุ่มตัวแปรอิสระที่นำเข้ามาวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรกับตัวแปรตามคือการมีส่วนร่วมของชายในการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ อายุ ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตร อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ อาชีพของภรรยา ผู้ให้สัมภาษณ์ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ภาคที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย แบบของครอบครัว ระดับการศึกษา ทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว และการช่วยงานบ้าน ซึ่งในบางส่วนของ การวิเคราะห์ ตัวแปรอิสระบางตัวจะถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรคุมเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่จะทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ชัดเจนขึ้น

การศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตาม โดยใช้ตารางไขว้ครั้งนี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นตารางไขว้ 2 ตัวแปร แล้วตามด้วยส่วนที่เป็นตารางไขว้ 3 ตัวแปร ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ โดยใช้ตารางไขว้ 2 ตัวแปร

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์กับตัวแปรอิสระแต่ละตัว ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ปัจจัยทางประชากร

1.1 อายุ

อายุเป็นคุณลักษณะพื้นฐานทางประชากรและมีอิทธิพลในการกำหนดความแตกต่างของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ (เกื้อ วงศ์บุญสิน และ อัจฉรา เอ็นท์, 2539: 17) ในส่วนนี้จึงต้องการทราบว่าอายุของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลหรือไม่อย่างไรกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

ของชายผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าชายที่อายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่อายุน้อยกว่า (สุวรรณี ศรีจันทร์ธาดา, 2527; ลำเนียง แยมสอาด, 2529; เพ็ญศรี พิชัยสนธิ และคณะ, 2531; พิทักษ์ คู่เจริญถาวร, 2539) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชายที่มีอายุมากกว่ามีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ดีกว่า รวมทั้งมีความรับผิดชอบที่จะเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่อายุน้อยกว่า อีกทั้งชายที่อายุน้อยอาจยังต้องทำงานหารายได้เพื่อสร้างครอบครัว จึงอาจทำให้มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลงได้

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร (ตารางที่ 5) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุ 35-49 ปี มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ากลุ่มอายุอื่น โดยที่พบว่าชายกลุ่มนี้มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 37.4) รองลงมาได้แก่กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 32.5) และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปี (ร้อยละ 29.5) ตามลำดับ ในทางกลับกันกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปีมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 40.5) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุ 35-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 28 และร้อยละ 29.1 ตามลำดับ) การที่ชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปี มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าชายที่มีอายุมากกว่า น่าจะเนื่องมาจากชายที่อายุน้อยอาจต้องทำงานหารายได้สร้างครอบครัว จึงทำให้มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปนั้นเป็นผู้ที่มีอายุมากแล้ว จึงอาจจะยังมีแนวความคิดและค่านิยมแบบเก่าที่เชื่อว่างานอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นหน้าที่ของภรรยา ทำให้ชายในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าชายที่อยู่ในกลุ่มอายุ 35-49 ปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์จะมีทิศทางเดียวกันกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรอายุจึงอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ไม่ชัดเจนนัก

ตารางที่ 5 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	อายุ			รวม
	ต่ำกว่า 35 ปี	35-49 ปี	50 ปีขึ้นไป	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.3	5.9	4.3	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	29.5	37.4	32.5	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	40.5	28.0	29.1	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	22.6	27.2	31.5	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	2.1	1.6	2.6	2.1
รวม	100.0 (190)	100.0 (254)	100.0 (302)	100.0 (746)

$\chi^2 = 13.38$ d.f. = 8   P-value = 0.09936

1.2 ระยะเวลาสมรส

ระยะเวลาสมรสเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ทั้งนี้จากการศึกษาที่ผ่านมา (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526; พิทักษ์ คู่เจริญถาวร, 2539) พบว่าชายที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่ามักมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีระยะเวลาสมรสสั้นกว่า เนื่องจากชายที่เพิ่งแต่งงานจำเป็นต้องหาเลี้ยงครอบครัวให้เป็นปึกแผ่น รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นด้วย ทำให้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรตกเป็นของภรรยาหรือญาติเป็นส่วนใหญ่ (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526: 185)

ข้อมูลจากตารางที่ 6 ปรากฏว่ากลุ่มของผู้ที่มีระยะเวลาสมรส 15-24 ปี มีผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาในสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 37.6) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 15 ปี และ 25 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนใกล้เคียงกันที่รายงานว่าเป็นผู้ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา (ร้อยละ 32 และร้อยละ 31.7 ตามลำดับ) ในกลุ่มของผู้ที่มีระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 15 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 34.5) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาสมรส 25 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 31.7) และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาสมรส 15-24 ปี (ร้อยละ 27.4) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาสมรส 15-24 ปี มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาสมรส 25 ปีขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งน่าจะอธิบายได้ว่าผู้ที่มีระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 15 ปี อายุจะน้อยกว่ากลุ่มอื่น ผู้ที่อายุน้อยนั้น

อาจต้องทำงานหารายได้สร้างครอบครัวทำให้มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มที่มีระยะสมรส 25 ปีขึ้นไปก็น่าจะเป็นผู้ที่มีอายุมากแล้วจึงอาจจะยังมีแนวความคิดและค่านิยมแบบเก่าที่เชื่อว่างานอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นหน้าที่ของภรรยา ทำให้ชายในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าชายที่มีระยะเวลาดสมรส 15-24 ปี อย่างไรก็ตามความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตัวแปรระยะเวลาดสมรสเพียงลำพังจึงไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ จึงต้องนำตัวแปรอิสระตัวอื่นมาร่วมศึกษาด้วยในส่วนต่อไป

ตารางที่ 6 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามระยะเวลาดสมรส

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ระยะเวลาดสมรส			รวม
	ต่ำกว่า 15 ปี	15-24 ปี	25 ปีขึ้นไป	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.8	6.1	2.6	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	32.0	37.6	31.7	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	34.5	27.4	31.7	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	25.6	25.9	31.3	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	1.1	3.0	2.6	2.1
รวม	100.0 (281)	100.0 (197)	100.0 (268)	100.0 (746)

$\chi^2 = 12.91$ d.f. = 8   P-value = 0.11501

1.3 จำนวนบุตร

การศึกษาครั้งนี้เลือกตัวอย่างที่เป็นชายซึ่งมีบุตรอายุ 0-3 ปี อย่างน้อย 1 คน ในช่วงเวลาสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่ให้สัมภาษณ์ การถามถึงเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้นย่อมทำให้ผู้ตอบสามารถที่จะนึกถึงพฤติกรรมของตนเองได้โดยไม่มียาก นอกจากนั้นการศึกษาครั้งนี้ยังต้องการทราบถึงจำนวนบุตรที่มีชีวิตว่าจะมีความสัมพันธ์หรือไม่ อย่่างไรกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนบุตรมากย่อมหมายถึงภาระที่ผู้เป็นพ่อจะต้องรับผิดชอบทั้งในด้านการเลี้ยงดู รวมถึงการให้การศึกษาแก่บุตร จึงอาจจะทำให้ผู้ที่มีบุตรมากกว่าต้องทำงานเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายภายในครอบครัว มากกว่าผู้ที่มีบุตรน้อยกว่า ทำให้มีเวลาที่จะดูแลบุตรอายุ 0-3 ปี น้อยลงได้ ซึ่งผลการศึกษาที่ผ่านมา (เพ็ญศรี พิชัยสนธิ และคณะ, 2531; พิทักษ์ คู่เจริญถาวร, 2539) พบว่าชายที่มีบุตรน้อยกว่ามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีบุตรมากกว่า

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์กับจำนวนบุตรที่มีชีวิต (ตารางที่ 7) พบว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีบุตรมีชีวิตจำนวนมาก มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี มากกว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีบุตรมีชีวิตจำนวนน้อยกว่า แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 4 คนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 34.4) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 2-3 คน (ร้อยละ 33.4) และกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 1 คน ตามลำดับ (ร้อยละ 31.1) ในทางกลับกัน กลุ่มของผู้ที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 1 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้ง สูงที่สุด (ร้อยละ 38.6) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 2-3 คน (ร้อยละ 31.1) และกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 4 คนขึ้นไป ตามลำดับ (ร้อยละ 28.9)

จะเห็นว่าตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตของชายผู้ให้สัมภาษณ์เพียงลำพัง ยังไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ชัดเจนนัก การนำตัวแปรอื่นเข้ามาศึกษาพร้อมด้วยอาจทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ที่ชัดเจนขึ้นระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 7 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	จำนวนบุตรที่มีชีวิต			รวม
	1 คน	2-3 คน	4 คนขึ้นไป	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	3.0	5.0	6.2	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	31.1	33.4	34.4	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	38.6	31.1	28.9	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	24.2	29.3	27.5	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	3.0	1.2	2.9	2.1
รวม	100.0 (132)	100.0 (341)	100.0 (273)	100.0 (746)
	$\chi^2 = 8.48$	df = 8	P-value = 0.38836	

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์

อาชีพที่ต่างกันของบุคคลย่อมหมายถึงรายได้ที่ต่างกัน นอกจากนี้ยังหมายถึงเวลาและความสะดวกที่บิดาจะสามารถดูแลบุตรได้ ด้วยเงื่อนไขดังกล่าว ชายที่ไม่ได้ทำงานหรืออยู่บ้านจึงน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่ทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากชายที่ไม่ได้ทำงานจะมีเวลาอยู่กับบุตรมากกว่าชายที่ทำงาน

ข้อมูลจากตารางที่ 8 โดยภาพรวมจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรใกล้เคียงกัน ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำงานหรือผู้ที่อยู่บ้านนั้น มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 แต่ทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ กลุ่มของผู้ที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 35.9) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 34.2) และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 13.6) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ทำงานมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม (เปรียบเทียบร้อยละ 35.6 กับร้อยละ 34.8 และร้อยละ 28.2 ตามลำดับ) นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ทำงานมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแล

บุตรเป็นส่วนน้อย สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และนอกภาคเกษตรกรรม (เปรียบเทียบร้อยละ 33.9 กับร้อยละ 30.7 และร้อยละ 23.4 ตามลำดับ) เป็นไปได้ว่าผู้ที่ไม่ได้ทำงานเหล่านี้อาจจะกำลังหางานทำจึงทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตร ในขณะที่ผู้ที่ไม่ได้ทำงานส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผู้ที่อยู่บ้านจริง ๆ จึงทำให้มีเวลาที่จะดูแลบุตรอย่างเต็มที่ จึงพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ทำงานมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเองเป็นส่วนใหญ่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และในภาคเกษตรกรรม (เปรียบเทียบร้อยละ 10.2 กับร้อยละ 5.2 และร้อยละ 4.1) เป็นที่น่าเสียดายว่าการศึกษาคั้งนี้ไม่อาจจะบอกได้อย่างชัดเจนว่าผู้ที่ไม่ได้ทำงาน หรืออยู่บ้านนั้นเป็นผู้ที่อยู่บ้านจริง ๆ หรือเป็นผู้ที่กำลังหางานทำ ซึ่งหากมีข้อมูลส่วนนี้จะทำให้การอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 8 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอาชีพ

การมีส่วนร่วม ในการเลี้ยงดูบุตร	อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์			รวม
	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาค เกษตรกรรม	อยู่บ้าน	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.1	5.2	10.2	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	35.9	34.2	13.6	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	28.2	34.8	35.6	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.7	23.4	33.9	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	1.1	2.5	6.8	2.1
รวม	100.0 (362)	100.0 (325)	100.0 (59)	100.0 (746)
	$\chi^2 = 26.03$	d.f. = 8	P-value = 0.00104	

2.2 อาชีพของภรรยา

การทำงานเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงจัดสรรเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานนอกบ้าน เวลาที่จะดูแลบุตรย่อมลดลง ขณะเดียวกันการทำงานในแต่ละอาชีพมีรูปแบบระยะเวลาการทำงานรวมทั้งระดับความรับผิดชอบต่องานแตกต่างกัน จึงมีผลต่อความสามารถของผู้หญิงในการจัดสรรเวลาในการดูแลบุตรที่ไม่เหมือนกัน การศึกษาครั้งนี้จึงต้องการทราบว่า ในขณะที่ภรรยาต้องทำงานซึ่งน่าจะมีเวลาดูแลบุตรน้อยลง สามีเข้ามามีบทบาทในการช่วยดูแลบุตรมากน้อยเพียงใด แตกต่างจากกลุ่มที่มีภรรยาเป็นแม่บ้านอย่างเดี่ยวหรือไม่อย่างไร ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมา (เดอนใจ อินทุโสมา, 2517; Bird and Bird, 1984; พัทธ์ชัย คุุเจริญถาวร, 2539) พบว่าชายที่มีภรรยาทำงานนอกบ้านมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่มีภรรยาเป็นแม่บ้าน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของภรรยากับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ (ตารางที่ 9) พบว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีภรรยาประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรใกล้เคียงกัน ส่วนผู้ที่มีภรรยาเป็นแม่บ้านนั้นมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าผู้ที่มีภรรยาทำงานนอกบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าผู้ที่มีภรรยาประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนของสามีที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา ร้อยละ 36.2 เท่ากัน ส่วนผู้ที่มีภรรยาเป็นแม่บ้านนั้นมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 24) ในทางกลับกัน กลุ่มของชายที่มีภรรยาเป็นแม่บ้าน มีสัดส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่าชายที่มีภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และในภาคเกษตรกรรม (เปรียบเทียบร้อยละ 38.4 กับร้อยละ 33.1 และร้อยละ 26.6 ตามลำดับ)

ตารางที่ 9 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอาชีพของภรรยา

การมีส่วนร่วม ในการเลี้ยงดูบุตร	อาชีพของภรรยาผู้ให้สัมภาษณ์			รวม
	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาค เกษตรกรรม	แม่บ้าน	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.2	7.8	2.8	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	36.2	36.2	24.3	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	26.6	33.1	38.4	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	31.7	20.2	31.6	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	1.3	2.7	2.8	2.1
รวม	100.0 (312)	100.0 (257)	100.0 (177)	100.0 (746)
	$\chi^2 = 26.78$	d.f. = 8	P-value = 0.00077	

2.3 รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

รายได้ของครอบครัวน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายไทย ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจำเป็นต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้น บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรจึงมักจะตกอยู่กับภรรยาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ในครอบครัวที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มว่าสามีและภรรยาจะประกอบอาชีพด้วยกันทั้งคู่ ดังนั้นโอกาสที่ภรรยาจะดูแลบุตรด้วยตนเองจึงลดลง ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุให้สามีช่วยดูแลบุตรมากขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระของภรรยาและเพิ่มความอบอุ่นให้แก่บุตร และจากผลการศึกษาที่ผ่านมา (สุวรรณศิริจันทร์อรามา, 2527; ประภาร์ตน์ ทวีเกียรติตระกูล, 2528; นุชรา บุญกนก, 2531; Murphy, 1986) พอจะตั้งสมมติฐานได้ว่า ชายที่มีรายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีรายได้ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรไม่แตกต่างกันนักจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และไม่มียุทธศาสตร์ทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาท หรือต่ำกว่า, 3001-7,000 บาท, 7,001-15,000 บาท และมากกว่า 15,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแล

บุตรเองเป็นส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 4-7 ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มรายได้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ อยู่ระหว่างร้อยละ 29-35 และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มรายได้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งมีสัดส่วนอยู่ในช่วงร้อยละ 30-36 ขณะที่กลุ่มที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยมีสัดส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มรายได้อยู่ในช่วง ร้อยละ 26-29

Hass (1981) และ Bird and Bird (1984) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการแบ่งงานในครัวเรือนของสามีและภรรยา โดยแยกรายได้ของสามีและรายได้ของภรรยาออกจากกัน ปรากฏว่ายิ่งสามีมีรายได้สูง การมีส่วนร่วมในการทำงานบ้านก็จะยิ่งต่ำ ในทางกลับกันภรรยาที่มีรายได้สูง สามีก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานบ้านสูงขึ้นด้วย ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจการต่อรองของผู้หญิงที่เป็นภรรยาว่า ยิ่งภรรยามีรายได้มาจนเกือบครบครันมากเท่าใดก็จะยิ่งมีอิทธิพลในการที่จะทำให้สามีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานบ้านมากยิ่งขึ้น การศึกษาการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ไม่ได้แยกรายได้ของสามีออกจากรายได้ของภรรยา ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ตัวแปรด้านรายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้

ตารางที่ 10 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามรายได้ของครอบครัว เฉลี่ยต่อเดือน

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	รายได้ของครอบครัว เฉลี่ยต่อเดือน				รวม
	3,000 บาท หรือต่ำกว่า	3,001-7,000 บาท	7,001-15,000 บาท	มากกว่า 15,000 บาท	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.4	6.7	3.5	6.1	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	34.2	35.2	29.4	33.0	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	30.8	29.5	36.4	31.3	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	29.2	26.9	25.9	27.8	27.7
ไม่เคยช่วยเหลือ	1.4	1.6	4.9	1.7	2.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(295)	(193)	(143)	(115)	(746)
	$\chi^2 = 11.27$	d.f. = 12	P-value = 0.50602		

3. ปัจจัยทางสังคม

3.1 ภาคที่อยู่อาศัย

โดยทั่วไปสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยมีความแตกต่างกัน อาจมีผลทำให้แบบแผนพฤติกรรมของบุคคลมีความแตกต่างกันได้ (เกื้อ วงศ์บุญสิน และ อัจฉรา เอ็นซ์, 2539: 15) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่อยู่อาศัยกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ (ตารางที่ 11) พบว่าการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมีความผันแปรไปตามภาคที่อยู่อาศัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับต่ำกว่า 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าผู้ที่อาศัยในภาคอื่น กล่าวคือ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงสุด (ร้อยละ 38.6) และเขตกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 27.7) ในทางตรงกันข้าม เขตกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงสุด (ร้อยละ 38.7) ขณะที่ผู้ตอบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนต่ำที่สุดที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 18.6) นอกจากนี้ยังพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงสุด (ร้อยละ 37.9) และภาคใต้มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 21.2)

สาเหตุที่ทำให้ชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าชายที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น ๆ น่าจะเนื่องมาจากผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพนอกบ้านทำให้ไม่มีเวลาที่จะทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงดูบุตรได้ จึงอาจต้องพึ่งสถานรับเลี้ยงเด็ก ทั้งนี้ จากการศึกษาการดูแลเด็กในประเทศไทย ของ เกื้อ วงศ์บุญสิน แครน ออฟเพนไฮม์ เมสัน และ มินจา คิม โซว์ (2535) พบว่าการดูแลเด็กโดยบุคคลอื่นนอกเหนือจากการดูแลโดยมารดามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พบว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงสุดนั้น อาจจะเนื่องมาจากคุณลักษณะบางประการของชายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่แตกต่างจากชายภาคอื่น ๆ ส่งผลให้ชายในภาคนี้มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าชายในทุก ๆ ภาค แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าชายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่เลี้ยงดูบุตรเป็นส่วนน้อย สูงที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากชายในภาคนี้มีอัตราการย้ายถิ่นออกสูงกว่าชายในภาคอื่น ๆ จึงเป็นไปได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งนี้เป็นกลุ่มแรงงานที่ย้ายถิ่นตามฤดูกาลไปทำงานทำในภาคอื่น ๆ ทำให้สัดส่วนของผู้ที่เลี้ยงดูบุตรเป็นส่วนน้อยสูงสุด โดยเปรียบเทียบกับชายในภาคใต้ซึ่งมีอัตราการย้ายถิ่นออกต่ำกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาก

ตารางที่ 11 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามภาคที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ภาคที่อยู่อาศัย					รวม
	เหนือ	อีสาน	กลาง	ใต้	กทม.	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.9	4.8	5.5	5.3	5.0	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	32.4	38.6	33.6	33.8	27.7	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	34.6	18.6	29.5	37.1	38.7	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	25.9	37.9	28.8	21.2	25.2	27.7
ไม่เคยช่วยเหลือ	2.2	-	2.7	2.6	3.4	2.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(185)	(145)	(146)	(151)	(119)	(746)
	$\chi^2 = 26.91$	d.f. = 16	P-value = 0.04252			

3.2 เขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้ที่อยู่ในเขตชนบทน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเมือง เนื่องจากคนในเขตชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงดูบุตรได้ ในขณะที่คนในเขตเมืองส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ไม่สามารถทำควบคู่กับการเลี้ยงดูบุตรได้

ข้อมูลจากตารางที่ 12 ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์มีทิศทางที่คล้ายกันกับความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่อยู่อาศัยกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่าเขตเมือง (เปรียบเทียบร้อยละ 34.4 กับร้อยละ 31.7) ในทางกลับกัน เขตเมืองมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่าเขตชนบท (เปรียบเทียบร้อยละ 36.7 กับร้อยละ 28.6) นอกจากนี้ยังพบว่า เขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยมากกว่าเขตเมือง (เปรียบเทียบร้อยละ 30.1 กับร้อยละ 23.8)

จะเห็นว่าตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยเพียงลำพังยังไม่สามารถที่จะอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ จำเป็นต้องศึกษาร่วมกับตัวแปรอื่นอีก

ตารางที่ 12 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	เขตที่อยู่อาศัย		รวม
	เมือง	ชนบท	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.3	4.9	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	31.7	34.4	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	36.7	28.6	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	23.8	30.1	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	2.5	1.9	2.1
รวม	100.0 (281)	100.0 (465)	100.0 (746)

$\chi^2 = 6.76$ d.f. = 4   P-value = 0.14885

3.3 แบบของครอบครัว

แบบของครอบครัวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าจะมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายไทย ทั้งนี้เนื่องจากชายที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวนั้นไม่มีญาติ หรือคนอื่น ๆ ที่ช่วยดูแลบุตรแทน จึงจำเป็นต้องดูแลบุตรเอง ตรงข้ามกับชายที่อยู่ในครอบครัวขยายที่มีปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติคนอื่น ๆ มาช่วยในการดูแลบุตรทำให้ผู้เป็นพ่อไม่ต้องห่วงเนื่องจากมีผู้ดูแลบุตรแทนอยู่แล้ว จากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา (สำเนียง แยมสอาด, 2529; เกริกศักดิ์ บุญญาพงศ์, 2530; วิลาวรรณ ศรีสุวัฒน์, 2531; โสพิน สุวรกุล, 2535: 34) พ่อจะตั้งสมมติฐานได้ว่าชายที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่อยู่ในครอบครัวขยาย

ผลการศึกษา (ตารางที่ 13) แสดงให้เห็นว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรไม่แตกต่างจากผู้ที่อยู่ในครอบครัวขยายเท่าใดนัก โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวขยายมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวน้อย (เปรียบเทียบร้อยละ 35.7 กับร้อยละ 32) อย่างไรก็ตามพบว่าผู้ที่อยู่ในครอบครัวขยายมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยมากกว่าผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวน้อย (เปรียบเทียบร้อยละ 29.4 กับร้อยละ 26.7)

ข้อจำกัดของตัวแปรเกี่ยวกับแบบของครอบครัวที่ไม่มีรายละเอียดว่ามีใครบ้างที่เป็นสมาชิกในครอบครัว น่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่สามารถนำมาพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างที่ควรจะเป็น แม้จะคาดหวังว่าการอยู่ในครอบครัวขยายนั้น สมาชิกอื่นในครอบครัวจะช่วยดูแลบุตรแทนบิดามารดา แต่ยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การมีปู่ย่า ตายาย การมีคนใช้ หรือสมาชิกหญิงโสดในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องมาจากงานวิจัยบางชิ้น อาทิเช่น งานของเกอวอร์คญูสสิน (2534) พบว่าสมาชิกครอบครัวหญิงโสดเท่านั้นที่ช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรให้สตรีที่มีบุตรวัยก่อนเข้าเรียน ในขณะที่สมาชิกครอบครัวที่เป็นหญิงที่สมรสแล้วไม่ได้ช่วยในเรื่องนี้ ดังนั้นหากมีข้อมูลเพิ่มเติมเช่น ตัวแปรการมีสมาชิกหญิงโสด คนใช้ในครอบครัว หรือพี่คนโตที่สามารถดูแลน้องที่ยังเล็กอยู่ได้ ก็น่าจะทำให้การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์กับแบบของครอบครัวมีความชัดเจนขึ้น

ตารางที่ 13 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามแบบของครอบครัว

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	แบบของครอบครัว		รวม
	ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวขยาย	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.1	3.5	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	32.0	35.7	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	32.2	30.8	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	26.7	29.4	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	3.0	0.7	2.1
รวม	100.0 (460)	100.0 (286)	100.0 (746)

$\chi^2 = 8.12$ d.f. = 4   P-value = 0.08735

3.4 การศึกษา

ระดับการศึกษาของบิดาน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยที่ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีโอกาสในการเข้าถึงความรู้ หรือข่าวสารต่าง ๆ ทำให้มีความรู้และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรร่วมกับภรรยา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Farkass, 1976; Lopata, 1980; สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา, 2527; เพ็ญศรี พิชัยสนธิ และคณะ, 2531; พิทักษ์ คู่เจริญถาวร, 2539) พอจะตั้งสมมติฐานได้ว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า

ผลการศึกษา (ตารางที่ 14) ปรากฏว่าการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์มีความผันแปรไปตามระดับการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 กล่าวคือผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรใกล้เคียงกัน โดยที่กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด(ร้อยละ 35.1) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา (ร้อยละ 33.7) ขณะที่กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามีสัดส่วนดูแลบุตรพอ ๆ กับภรรยาต่ำที่สุด (ร้อยละ 23.4) ในทางกลับกัน กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงที่สุด (ร้อยละ 31.2) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 29.5) และกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ตามลำดับ (ร้อยละ 24.3) นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่ไม่เคยดูแลบุตรสูงกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาอย่างชัดเจน (เปรียบเทียบร้อยละ 9.1 กับร้อยละ 2.2 ตามลำดับ)

ผลการศึกษาดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า ชายที่มีการศึกษาสูงกว่ามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีการศึกษาต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 14 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ระดับการศึกษา			รวม
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา	สูงกว่าประถมศึกษา	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.5	4.1	6.2	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	23.4	35.1	33.7	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	29.9	30.5	33.7	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	31.2	29.5	24.3	27.7
ไม่เคยช่วยเหลือ	9.1	0.8	2.2	2.1
รวม	100.0 (77)	100.0 (393)	100.0 (276)	100.0 (746)

$\chi^2 = 27.77$ d.f. = 8   P-value = 0.00052

3.5 ทักษะติดต่อบทบาทของชายในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติในเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัว (คือกลุ่มของชายที่แสดงความไม่เห็นด้วยกับความคิดที่จะให้ภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงลูก โดยให้สามีเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว) น่าจะมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับบทบาทของชายในครอบครัว (คือกลุ่มของผู้ที่เห็นว่าภรรยาควรอยู่บ้านเลี้ยงลูกและสามีเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว) ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติในเชิงบวกเกี่ยวกับบทบาทของชายในครอบครัวน่าจะเป็นผู้ที่มองเห็นความสำคัญของการมีสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย รวมทั้งการที่ชายควรมีความรับผิดชอบในครอบครัวมากกว่ากลุ่มที่มีทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับบทบาทของชายในครอบครัว ที่ยังมองว่าผู้หญิงเป็นช่างทำหลังควรอยู่บ้านเลี้ยงลูกอย่างเดียวมากกว่าที่จะไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งจากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา (Staffort et al., 1977; Perrucci et al., 1978; Scanzoni, 1978; Bird and Bird, 1984; Barnett and Baruch, 1987) พอจะตั้งสมมติฐานได้ว่าชายที่มีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับบทบาทของชายในครอบครัวน่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับบทบาทของชายในครอบครัว

ผลการศึกษา (ตารางที่ 15) แสดงให้เห็นว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวต่างกัน มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรไม่แตกต่างกัน กล่าวคือชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีทัศนคติในเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่าผู้ที่มีทัศนคติในเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวเพียงเล็กน้อย (เปรียบเทียบร้อยละ 34.7 กับร้อยละ 32.7) ส่วนผู้ที่มีทัศนคติในเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงกว่าผู้ที่มีทัศนคติในเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวเล็กน้อยเช่นกัน (เปรียบเทียบร้อยละ 28.8 กับร้อยละ 25.6)

ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตัวแปรทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว ประเมินจากคำถามเพียงข้อเดียว จึงอาจจะทำให้ตัวแปรที่ได้ไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนที่บ่งบอกทัศนคติต่อบทบาททางเพศอย่างแท้จริงของผู้ตอบ

ตารางที่ 15 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว		รวม
	เชิงบวก	เชิงลบ	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.0	5.2	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	34.7	32.7	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	31.8	31.5	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	25.6	28.8	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	2.9	1.8	2.1
รวม	100.0 (242)	100.0 (504)	100.0 (746)
	$\chi^2 = 1.73$	d.f. = 4	P-value = 0.78603

3.6 การช่วยงานบ้าน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา (Cambell, 1970; Farkas, 1976; Geerken and Gove, 1983; พัททังษ์ คู่เจริญถาวร, 2539) พบว่าการช่วยงานบ้านของชายมักมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูบุตร โดยชายที่ช่วยงานบ้านจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่ไม่ช่วยงานบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงดูบุตรนั้นถือเป็นความรับผิดชอบภายในครอบครัวที่ชายควรมีส่วนรับผิดชอบด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าชายที่มีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านมักจะมีแนวโน้มในการร่วมเลี้ยงดูบุตรสูงขึ้นด้วย (เดือนเพ็ญ วอนเพียร, 2536: 26)

จากตารางที่ 16 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ช่วยงานบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ช่วยงานบ้านอย่างชัดเจน (ร้อยละ 34.5 และร้อยละ 25.5 ตามลำดับ) ในทางตรงกันข้าม พบว่าผู้ที่ไม่ช่วยงานบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่าผู้ที่ช่วยงานบ้าน (ร้อยละ 37.2 และร้อยละ 30.8 ตามลำดับ) นอกจากนี้ ผู้ที่ไม่ช่วยงานบ้านยังมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่เคยดูแลบุตรสูงกว่าผู้ช่วยงานบ้านอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 7.4 และร้อยละ 1.4 ตามลำดับ)

สรุปแล้วจะเห็นว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่ช่วยงานบ้านมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่ไม่ช่วยงานบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 16 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามการช่วยงานบ้าน

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	การช่วยงานบ้าน		รวม
	ช่วย	ไม่ช่วย	
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.8	5.2	5.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	34.5	25.5	33.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	30.8	37.2	31.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	27.5	29.8	27.7
ไม่เคยช่วยเลย	1.4	7.4	2.1
รวม	100.0 (652)	100.0 (94)	100.0 (746)
	$\chi^2 = 22.79$	d.f. = 4	P-value = 0.00014

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้ 2 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์ อาชีพของภรรยา ภาคที่อยู่อาศัย การศึกษา และการช่วยงานบ้าน เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่พบในการวิเคราะห์ส่วนแรกนั้น อาจเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่แท้จริง โดยความสัมพันธ์นั้นเกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือเกิดขึ้นเพราะมีตัวแปรอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจทำให้การแปลผลไม่อาจสรุปได้แน่นอน เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการนำตัวแปรที่คาดว่าอาจมีส่วนในการอธิบายความสัมพันธ์นั้นเข้ามาเป็นตัวแปรคุมในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โดยใช้ตารางไขว้ 3 ตัวแปร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ โดยใช้ตารางไขว้ 3 ตัวแปร

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีการนำเอาบางตัวแปรเข้ามาเป็นตัวแปรควบคุม ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ปัจจัยทางประชากร

1.1 อายุและเขตที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร คืออายุของชายผู้ให้สัมภาษณ์กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร พบว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอายุ 35-49 ปีมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และ 50 ปีขึ้นไป แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ได้มีแนวคิดเพิ่มเติมว่า ชายที่มีอายุต่างกันหากแต่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน เช่น เขตเมือง หรือเขตชนบท จะมีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ การวิเคราะห์ส่วนนี้จึงได้นำเขตที่อยู่อาศัย เข้ามาร่วมศึกษาด้วย (ตารางที่ 17) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อมีการควบคุมเขตที่อยู่อาศัย สำหรับเขตเมือง พบว่าการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ผันแปรไปตามอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 35-49 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 39.6) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี (ร้อยละ 31.0) และกลุ่มที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ตามลำดับ (ร้อยละ 23.7) ในทางกลับกัน กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 47.1) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 35-49 ปี มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 28.7) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มี

อายุ 50 ปีขึ้นไป ยังมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงสุด (ร้อยละ 32.3) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 35-49 ปี (ร้อยละ 21.8) และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี ตามลำดับ (ร้อยละ 17.2) ส่วนเขตชนบท พบว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่มีอายุน้อยกว่า แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงสุด (ร้อยละ 36.4) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 28.2) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยภรรยาดูแลบุตรเป็นบางครั้ง สูงที่สุด (ร้อยละ 35) ส่วนกลุ่มที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 26.3)

การที่เขตเมืองมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่มีอายุต่างกัน น่าจะอธิบายได้ว่า ในเขตเมืองนั้นคนที่มีช่วงอายุต่างกันจะมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ เรื่อง เช่น อาชีพ หรือรายได้ที่ต่างกันมากกว่าคนในชนบท ซึ่งจะทำให้คนในเขตเมืองที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่างกันไปด้วย

ตารางที่ 17 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอายุ และเขตที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	อายุ			รวม
	ต่ำกว่า 35 ปี	35-49 ปี	50 ปีขึ้นไป	
<u>เมือง</u>				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	2.3	8.9	4.3	5.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	31.0	39.6	23.7	31.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	47.1	28.7	35.5	36.7
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	17.2	21.8	32.3	23.8
ไม่เคยช่วยเหลือ	2.3	1.0	4.3	2.5
รวม	100.0 (87)	100.0 (101)	100.0 (93)	100.0 (281)

$$\chi^2 = 19.07 \quad \text{d.f.} = 8 \quad \text{P-value} = 0.01449$$

ตารางที่ 17 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	อายุ			รวม
	ต่ำกว่า 35 ปี	35-49 ปี	50 ปีขึ้นไป	
ชนบท				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	7.8	3.9	4.3	4.9
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	28.2	35.9	36.4	34.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	35.0	27.5	26.3	28.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	27.2	30.7	31.1	30.1
ไม่เคยช่วยเหลือ	1.9	2.0	1.9	1.9
รวม	100.0 (103)	100.0 (153)	100.0 (209)	100.0 (465)
$\chi^2 = 5.95$ d.f. = 8 P-value = 0.65304				

1.2 จำนวนบุตรและอายุ

จากการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าผู้ที่มีบุตรมีชีวิตจำนวนมากกว่า มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี มากกว่าผู้ที่มีบุตรมีชีวิตจำนวนน้อยกว่า และเมื่อนำอายุของชายผู้ให้สัมภาษณ์เข้ามาร่วมพิจารณาด้วย (ตารางที่ 18) พบว่าในกลุ่มของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีจำนวนตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 4 คนขึ้นไปเพียง 8 รายเท่านั้น ทำให้มีจำนวนตัวอย่างในตารางย่อยน้อยกว่า 5 ราย จึงไม่นำมาวิเคราะห์ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิต 1 คน กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิต 2-3 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิต 2-3 คน มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าเล็กน้อย แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิต 1 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิต 2-3 คน (ร้อยละ 45.2 และร้อยละ 36.7) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 35-49 ปี พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี มีทิศทางที่ไม่ชัดเจนนัก กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 4 คนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเองเป็นส่วนใหญ่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 2-3 คน (ร้อยละ 9.5 และร้อยละ 3.4) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 4 คนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ

31.1) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 2-3 คน มีสัดส่วนใกล้เคียงกันที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 25.8 และร้อยละ 26.8) นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 2-3 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงสุด (ร้อยละ 30.2) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 1 คน (ร้อยละ 25.8) และกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 4 คนขึ้นไป (ร้อยละ 21.6) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า กลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 1 คน มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่ากลุ่มอื่น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 1 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาต่ำที่สุด (ร้อยละ 23.5) ในขณะที่กลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 2-3 คน และกลุ่มที่มีบุตร 4 คนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 31.9 และร้อยละ 33.5) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมีชีวิต 1 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงสุด (ร้อยละ 41.2) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 4 คนขึ้นไป และกลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 2-3 คน ตามลำดับ (ร้อยละ 33.5 และร้อยละ 31.9 ตามลำดับ)

จะเห็นว่าตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับอายุของชายผู้ให้สัมภาษณ์ ยังอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ไม่ชัดเจนนัก ซึ่งการวิเคราะห์ในบทต่อไปจะเปรียบเทียบผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ทั้งก่อนและหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis) ซึ่งน่าจะให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์ชัดเจนขึ้น

ตารางที่ 18 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนบุตร และอายุ

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และอายุ	จำนวนบุตร			รวม
	1 คน	2-3 คน	4 คนขึ้นไป	
อายุ ต่ำกว่า 35 ปี				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	-	9.2	*	5.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	29.8	28.6	*	29.5
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	45.2	36.7	*	40.5
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	20.2	25.5	*	22.6
ไม่เคยช่วยเหลือ	4.8	-	*	2.1
รวม	100.0 (84)	100.0 (98)	100.0 (8)	100.0 (190)
	$\chi^2 = 15.09$	d.f. = 8	P-value = 0.05740	
อายุ 35-49 ปี				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	9.7	3.4	9.5	5.9
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	38.7	37.6	36.5	37.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	25.8	26.8	31.1	28.0
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	25.8	30.2	21.6	27.2
ไม่เคยช่วยเหลือ	-	2.0	1.4	1.6
รวม	100.0 (31)	100.0 (149)	100.0 (74)	100.0 (254)
	$\chi^2 = 6.43$	d.f. = 8	P-value = 0.59863	
อายุ 50 ปีขึ้นไป				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.9	3.2	4.7	4.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	23.5	31.9	33.5	32.5
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	29.4	31.9	27.7	29.1
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	41.2	31.9	33.5	32.5
ไม่เคยช่วยเหลือ	-	1.1	3.7	2.6
รวม	100.0 (17)	100.0 (94)	100.0 (191)	100.0 (302)
	$\chi^2 = 3.98$	d.f. = 8	P-value = 0.85853	

* จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์น้อยกว่า 5 ราย

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพผู้ให้สัมภาษณ์กับระดับการศึกษา

เป็นที่ยอมรับว่าการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับการทำงาน รายได้ สุขภาพ และอื่น ๆ (นภาพร ชโยวรรณ และ คณะ, 2538: 86) ดังนั้นการศึกษาจึงน่าจะเป็นตัวกำหนด อาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย ในขณะที่เดียวกัน อาชีพที่ต่างกันน่าจะทำให้การมีส่วนร่วมในการ เลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ต่างกันด้วย เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการ มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีการศึกษาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 19) พบว่าในกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา มีผู้ที่อยู่บ้านเพียง 10 รายเท่านั้น ทำให้ มีตัวอย่างในตารางย่อยน้อยกว่า 5 ราย จึงไม่น่ามาวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่ากลุ่มที่ประกอบ อาชีพภาคเกษตรกรรมจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูงกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดย กลุ่มที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยดูแลบุตรเป็น บางครั้งสูงกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 35.0 และร้อยละ 29.8) ส่วนกลุ่ม ของผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษานั้น พบว่าชายที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมและนอกภาค เกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าชายที่อยู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับต่ำกว่า 0.05 (คล้ายกับผลการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในภาค เกษตรกรรม มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา สูงที่สุด (ร้อยละ 39.1) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 32) และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่บ้านมีสัดส่วน ต่ำที่สุด (ร้อยละ 12.5) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่อยู่บ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้ง สูงที่สุด (ร้อยละ 40.6) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 35.9) และ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 27.1) ซึ่งก็น่าจะเกิดจากผู้ที่อยู่บ้าน กลุ่มนี้มีเวลาได้อยู่กับบ้าน ทำให้มีเวลาดูแลบุตรเองสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ แต่เมื่อมองโดยภาพรวมแล้ว ดูเหมือนว่าผู้ที่อยู่บ้านมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพในภาค เกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม ส่วนกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาและทำงาน นอกภาคเกษตรกรรม มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ทำงานในภาคเกษตรกรรม และผู้ที่อยู่บ้าน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตร พอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 37.1) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพในภาค เกษตรกรรม (ร้อยละ 28.1) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่อยู่บ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วน น้อยสูงที่สุด (ร้อยละ 41.2) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 29.8) และกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 21.3) ซึ่งก็น่าจะเนื่องมาจาก ชายที่มีการศึกษาสูงมักจะมีคู่สมรสที่มีการศึกษาสูงและทำงานนอกบ้านด้วยกันทั้งคู่ ทำให้สามีตระหนัก ถึงความสำคัญของการเข้ามาร่วมดูแลบุตรมากขึ้น

ตารางที่ 19 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ และการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และการศึกษา	อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์			รวม
	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาค เกษตรกรรม	อยู่บ้าน	
<u>ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา</u>				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.4	5.0	*	6.5
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	27.7	15.0	*	23.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	29.8	35.0	*	29.9
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	31.9	30.0	*	31.2
ไม่เคยช่วยเหลือ	4.3	15.0	*	9.1
รวม	100.0 (47)	100.0 (20)	100.0 (10)	100.0 (77)
	$\chi^2 = 5.09$	d.f. = 8	P-value = 0.74824	
<u>ระดับประถมศึกษา</u>				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	2.7	4.9	12.5	4.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	39.1	32.0	12.5	35.1
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	27.1	35.9	40.6	30.5
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.6	26.2	31.3	29.5
ไม่เคยช่วยเหลือ	0.4	1.0	3.1	0.8
รวม	100.0 (258)	100.0 (103)	100.0 (32)	100.0 (393)
	$\chi^2 = 19.46$	d.f. = 8	P-value = 0.01259	

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และการศึกษา	อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์			รวม
	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาค เกษตรกรรม	อยู่บ้าน	
สูงกว่าระดับประถมศึกษา				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	8.8	5.4	5.9	6.2
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	28.1	37.1	11.8	33.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	31.6	34.2	35.3	33.7
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	29.8	21.3	41.2	24.3
ไม่เคยช่วยเลย	1.8	2.0	5.9	2.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
	(57)	(202)	(17)	(276)
	$\chi^2 = 9.19$	d.f. = 8	P-value = 0.32622	

* จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์น้อยกว่า 5 ราย

2.2 อาชีพภรรยาและอาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการศึกษาที่ผ่านมา (ระพีพรรณ ทุนพานิช, 2520; เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2534) พบว่าสามีและภรรยาจะประกอบอาชีพในลักษณะหรือประเภทของงานที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันสูง การศึกษาครั้งนี้จึงได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของภรรยากับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่ให้สัมภาษณ์ โดยใช้ตัวแปรอาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์เป็นตัวแปรคุมผลการศึกษา (ตารางที่ 20) พบว่าในกลุ่มของชายที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม หากภรรยาเป็นแม่บ้าน สามีมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าผู้ที่ภรรยาประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมหรือนอกภาคเกษตรกรรม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ภรรยาประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมด้วยกันก็จะมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 36.9) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 34.4) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ภรรยาทำหน้าที่เป็นแม่บ้านนั้นมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 27.6) กลุ่มตัวอย่างที่ภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนของสามีที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 50.0) รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ภรรยา

ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน (ร้อยละ 31.0) และกลุ่มตัวอย่างที่ภรรยาประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม ตามลำดับ (ร้อยละ 25.6) สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างที่มีภรรยาทำหน้าที่เป็นแม่บ้านมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำที่สุดน่าจะเนื่องมาจากภรรยาที่เป็นแม่บ้านนั้นมีเวลาดูแลบุตรเต็มที่ สามมี จึงไม่กังวลว่าจะต้องเข้ามาช่วยภรรยาดูแลบุตรอีก ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีทิศทางคล้ายกันกับกลุ่มของ ชายที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม กล่าวคือกลุ่มที่ภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ด้วยกัน มีแนวโน้มที่สามมีจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี มากกว่ากลุ่มที่ภรรยาเป็นแม่บ้าน โดยกลุ่มที่ภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนของสามมีที่ช่วยดูแลบุตรพอ ๆ กันกับ ภรรยา สูงกว่ากลุ่มที่ภรรยาเป็นแม่บ้าน (เปรียบเทียบร้อยละ 39.0 กับร้อยละ 26.4) ในทางกลับกัน กลุ่มที่ภรรยาเป็นแม่บ้าน มีสัดส่วนของสามมีที่ช่วยภรรยาดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่ากลุ่มที่ภรรยาประกอบ อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (เปรียบเทียบร้อยละ 41.8 กับร้อยละ 30.2) ในกลุ่มของชายที่อยู่บ้านและมี ภรรยาประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม เนื่องจากมีจำนวนเพียง 10 ราย จึงไม่นำมาวิเคราะห์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่บ้านและมีภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมนั้น มีสัดส่วนของสามมีที่ ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่ากลุ่มที่ภรรยาเป็นแม่บ้านเล็กน้อย (เปรียบเทียบร้อยละ 35.0 กับร้อยละ 34.2) ในทางตรงกันข้าม กลุ่มตัวอย่างที่อยู่บ้านและมีภรรยาเป็นแม่บ้านมีสัดส่วนของสามมีที่ดูแลบุตร เป็นส่วนน้อยสูงถึงร้อยละ 36.8 โดยพบสัดส่วนของสามมีที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยในกลุ่มของชายที่อยู่บ้าน และภรรยาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมร้อยละ 30.0 (เนื่องจากชายที่อยู่บ้านและมีภรรยาประกอบ อาชีพในภาคเกษตรกรรม มีเพียง 1 ราย จึงไม่นำมาวิเคราะห์)

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของอาชีพของภรรยาต่อการ มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์ ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ แต่มีแนวโน้มว่าหากภรรยาทำงานนอกบ้าน (ทั้งในภาคเกษตรกรรม และนอกภาค เกษตรกรรม) สามมีมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี สูงกว่าผู้ที่มีภรรยาเป็น แม่บ้าน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 20 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม อาชีพของภรรยา และอาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และอาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์	อาชีพของภรรยาผู้ให้สัมภาษณ์			รวม
	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาค เกษตรกรรม	แม่บ้าน	
ภาคเกษตรกรรม				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.3	3.1	3.4	4.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	36.9	34.4	27.6	35.9
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	25.6	50.0	31.0	28.2
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	31.9	12.5	37.9	30.7
ไม่เคยช่วยเลย	1.3	-	-	1.1
รวม	100.0 (301)	100.0 (32)	100.0 (29)	100.0 (362)
	$\chi^2 = 11.91$	d.f. = 8	P-value = 0.15530	
นอกภาคเกษตรกรรม				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	*	6.8	2.7	5.2
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	*	39.0	26.4	34.2
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	*	30.2	41.8	34.8
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	*	20.5	28.2	23.4
ไม่เคยช่วยเลย	*	3.4	0.9	2.5
รวม	100.0 (10)	100.0 (205)	100.0 (110)	100.0 (325)
	$\chi^2 = 14.34$	d.f. = 8	P-value = 0.07334	

ตารางที่ 20 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และอาชีพของชายผู้ให้สัมภาษณ์	อาชีพของภรรยาผู้ให้สัมภาษณ์			รวม
	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาค เกษตรกรรม	แม่บ้าน	
อยู่บ้าน				
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	*	25.0	2.6	10.2
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	*	10.0	15.8	13.6
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	*	35.0	34.2	35.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	*	30.0	36.8	33.9
ไม่เคยช่วยเหลือ	*	-	10.5	6.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
	(1)	(20)	(38)	(59)
	$\chi^2 = 10.94$	d.f. = 8	P-value = 0.20533	

* จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์น้อยกว่า 5 ราย

2.3 รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนและแบบของครอบครัว

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนและการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ ในระดับ 2 ตัวแปรยังไม่ชัดเจนนัก ผู้ที่มีรายได้ต่างกันหากอยู่ในแบบของครอบครัวที่ต่างกันอาจส่งผลให้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่างกัน เนื่องจากในครอบครัวชายนั้นมีสมาชิกคนอื่นนอกเหนือจากสามีภรรยาและบุตรโสด สมาชิกอื่นที่เพิ่มเข้ามานี้อาจจะช่วยดูแลบุตรที่ยังเล็กในครอบครัวได้ ดังนั้นการวิเคราะห์ครั้งนี้จึงได้นำตัวแปรแบบของครอบครัวเข้ามาศึกษาพร้อมด้วยในฐานะตัวแปรคุม (ตารางที่ 21) พบว่าในครอบครัวเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่ามีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่า ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า ผู้มีรายได้สูงน่าจะมีความสามารถในการจ้างคนมาดูแลบุตรที่ยังเล็กอยู่ ผู้ชายจึงไม่ต้องมาช่วยภรรยาดูแลบุตรมากนัก การอยู่ในครอบครัวเดี่ยวและมีรายได้น้อย ผู้ชายจึงมีความจำเป็นต้องเข้ามาช่วยภรรยาดูแลบุตรมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง

สำหรับผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวและมีรายได้ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนจำแนกเป็น 3 กลุ่มรายได้ มีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยภรรยาดูแลบุตร เป็นดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 3,001-7,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทหรือต่ำกว่าเล็กน้อย (เปรียบเทียบร้อยละ 7.1 กับร้อยละ 6.8) กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทหรือต่ำกว่า มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา สูงที่สุด (ร้อยละ 33.9) และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 7,001-15,000 บาท มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 26) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 7,001-15,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 39) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทหรือต่ำกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งต่ำที่สุด (ร้อยละ 27.1) สำหรับกลุ่มของผู้ที่อยู่ในครอบครัวขยาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูง เช่นเดียวกับในครอบครัวเดี่ยว กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 3,001-7,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 40.3) รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 3,000 บาทหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 35) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 7,000-15,000 บาท มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 33.3) กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 3,000 บาท หรือต่ำกว่า มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 37.9) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 3,001-7,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งต่ำที่สุด (ร้อยละ 22.4)

ผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าผู้ที่มีรายได้ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า ทั้งในกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย รายได้จึงน่าจะเป็นตัวชี้ให้เห็นความสัมพันธ์พอสมควร แม้ว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ก็ตาม และหากสามารถแยกรายได้ของสามี ออกจากรายได้ของภรรยา นำมาเปรียบเทียบกันอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 0-3 ปี ของชายผู้ให้สัมภาษณ์ชัดเจนขึ้น

ตารางที่ 21 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน และแบบของครอบครัว

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และแบบของครอบครัว	รายได้ของครอบครัว เฉลี่ยต่อเดือน				รวม
	3,000 บาท หรือต่ำกว่า	3,001-7,000 บาท	7,001-15,000 บาท	มากกว่า 15,000 บาท	
ครอบครัวเดี่ยว					
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.8	7.1	3.9	4.6	6.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	33.9	32.5	26.0	32.3	32.0
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	27.1	33.3	39.0	36.9	32.2
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.2	24.6	24.7	23.1	26.7
ไม่เคยช่วยเหลือ	2.1	2.4	6.5	3.1	3.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(192)	(126)	(77)	(65)	(460)
	$\chi^2 = 10.77$	d.f. = 12	P-value = 0.54681		
ครอบครัวขยาย					
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	-	6.0	3.2	8.0	3.5
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	35.0	40.3	33.3	34.0	35.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	37.9	22.4	33.3	24.0	30.8
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	27.2	31.3	27.3	34.0	29.4
ไม่เคยช่วยเหลือ	-	-	3.0	-	0.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(103)	(67)	(66)	(50)	(286)
	$\chi^2 = 19.76$	d.f. = 12	P-value = 0.07177		

3. ปัจจัยด้านสังคม

3.1 แบบของครอบครัวและเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงกับแบบของครอบครัว กล่าวคือ ในเขตเมืองนั้นมีแนวโน้มที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าเขตชนบท เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนขึ้นระหว่างการศึกษาในการเลี้ยงดูบุตรกับแบบของครอบครัว จึงนำเขตที่อยู่อาศัยมารวมศึกษาด้วย ซึ่งผลการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าแบบของครอบครัวที่ต่างกันไม่ทำให้ชายผู้ให้สัมภาษณ์มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่างกัน แต่เมื่อนำเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาศึกษาร่วมด้วย (ตารางที่ 22) กลับพบความแตกต่างระหว่างชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบทในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยในเขตเมืองนั้น ไม่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มาจากแบบครอบครัวที่ต่างกัน ในขณะที่เขตชนบท พบว่ามีความผันแปรของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ตามแบบของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 โดย ผู้ที่อยู่ในครอบครัวขยายมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่าผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว (เปรียบเทียบร้อยละ 38.7 กับร้อยละ 31.8) ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เขตที่อยู่อาศัย (เขตชนบท) กับแบบของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวคือ ชายที่อยู่ในแบบครอบครัวที่ต่างกัน ในเขตชนบทมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่างกัน ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจาก วิถีชีวิตของคนในเขตเมืองนั้น สมาชิกของครอบครัวส่วนใหญ่ ทั้งในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวขยายไม่ได้เข้ามาช่วยดูแลบุตรที่ยังเล็กของครอบครัว ต่างจากในสังคมชนบทที่สมาชิกคนอื่นในครอบครัวน่าจะเข้ามามีส่วนช่วยดูแลบุตรที่ยังเล็กของครอบครัวได้ เพราะถึงสมาชิกคนนั้นอาจจะประกอบอาชีพ แต่อาชีพของคนส่วนใหญ่ในเขตชนบทก็มักจะเป็นอาชีพเกษตรกรรมซึ่งสามารถทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงดูเด็กได้

ตารางที่ 22 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม
แบบของครอบครัว และเขตที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	แบบของครอบครัว		รวม
	ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวขยาย	
เมือง			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.8	6.2	5.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	32.1	31.0	31.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	37.5	35.4	36.7
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	22.0	26.5	23.8
ไม่เคยช่วยเหลือ	3.6	0.9	2.5
รวม	100.0 (168)	100.0 (113)	100.0 (281)
	$\chi^2 = 2.91$	d.f. = 4	P-value = 0.57337
ชนบท			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.8	1.7	4.9
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	31.8	38.7	34.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	29.1	27.7	28.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	29.5	31.2	30.1
ไม่เคยช่วยเหลือ	2.7	0.6	1.9
รวม	100.0 (292)	100.0 (173)	100.0 (465)
	$\chi^2 = 10.05$	d.f. = 4	P-value = 0.03965

3.2 ทักษะคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวและเขตที่อยู่อาศัย

ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทน่าจะมีทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวที่ต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงได้นำเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะตัวแปรค่อม ซึ่งจากผลการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าไม่มีความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวต่างกัน แต่เมื่อนำเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาศึกษาด้วย (ตารางที่ 23) พบว่าทิศทางของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตเมืองแตกต่างจากเขตชนบท กล่าวคือ ในเขตเมืองนั้น ผู้ที่มีทัศนคติในเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติในเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัว สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด (เปรียบเทียบร้อยละ 36.4 กับร้อยละ 27.5) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัว (เปรียบเทียบร้อยละ 25.5 กับร้อยละ 22) ส่วนเขตชนบท พบว่าไม่มีความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่มีทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวต่างกัน ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสำหรับเขตชนบททัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวยังอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ไม่ชัดเจนนัก

ตารางที่ 23 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว และเขตที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	ทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว		รวม
	เชิงบวก	เชิงลบ	
เมือง			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	4.5	6.0	5.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	36.4	27.5	31.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	34.8	38.3	36.7
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	22.0	25.5	23.8
ไม่เคยช่วยเลย	2.3	2.7	2.5
รวม	100.0 (132)	100.0 (149)	100.0 (281)

$$\chi^2 = 2.66 \quad \text{d.f.} = 4 \quad \text{P-value} = 0.61651$$

ตารางที่ 23 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	ทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว		รวม
	เชิงบวก	เชิงลบ	
ชนบท			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.5	4.8	4.9
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	32.7	34.9	34.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	28.2	28.7	28.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.0	30.1	30.1
ไม่เคยช่วยเลย	3.6	1.4	1.9
รวม	100.0 (110)	100.0 (149)	100.0 (465)
$\chi^2 = 2.36$ d.f. = 4 P-value = 0.67046			

3.3 ทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวและการศึกษา

เนื่องจากทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวกับเขตที่อยู่อาศัยยังอธิบายการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ไม่ชัดเจนนัก แม้จะพบว่าในเขตเมืองกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัว แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น ในส่วนนี้จึงได้นำระดับการศึกษาของชายผู้ให้สัมภาษณ์มาศึกษา ร่วมด้วยในฐานะตัวแปรคุม โดยเชื่อว่าระดับการศึกษาจะเป็นตัวกำหนดความรู้ ตลอดจนทัศนคติต่อเรื่องต่าง ๆ ของคน รวมถึงทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวด้วย และทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวที่ต่างกันน่าจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวและการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ (ตารางที่ 24) พบว่า ในกลุ่มที่การศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา มีผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวเพียง 15 ราย ทำให้จำนวนตัวอย่างในกลุ่มย่อยต่ำกว่า 5 ราย จึงไม่นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกลุ่มที่มี

ทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัว อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาและมีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีแนวโน้มที่ค่อนข้างต่ำ โดยพบว่า ชายในกลุ่มนี้จะช่วยดูแลบุตรเป็นบางครั้งในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 33.9) รองลงมาได้แก่ ผู้ที่ช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย และผู้ที่ช่วยดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยา (ร้อยละ 27.4 และร้อยละ 22.6 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่ดูแลบุตรเองเป็นส่วนใหญ่มีร้อยละ 6.5 ในขณะที่มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่เคยช่วยภรรยาดูแลบุตรเลยสูงถึงร้อยละ 9.7 สาเหตุที่ทำให้ชายในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรค่อนข้างต่ำน่าจะเนื่องมาจากระดับการศึกษาที่ต่ำทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำให้ชายกลุ่มนี้ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าชายที่มีทัศนคติเชิงบวกและเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรไม่ต่างกัน กล่าวคือ ชายที่มีทัศนคติเชิงบวกและเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัว มีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 34.8 และร้อยละ 35.2) นอกจากนี้ยังพบว่าชายที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่าชายที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (เปรียบเทียบร้อยละ 31.2 กับร้อยละ 28.3) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัว แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัว (เปรียบเทียบร้อยละ 35.6 กับร้อยละ 31.9) ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อบทบาทของชายในครอบครัวมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของชายในครอบครัว (เปรียบเทียบร้อยละ 28.4 กับร้อยละ 20) ถึงแม้ว่าผลการศึกษาดังกล่าวจะสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากตัวแปรทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัวอาจจะไม่ได้เป็นตัววัดหรือเป็นตัวแทนทัศนคติที่แท้จริงของผู้ให้สัมภาษณ์ก็เป็นได้

ตารางที่ 24 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว และการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และการศึกษา	ทัศนคติต่อบทบาทของชายในครอบครัว		รวม
	เชิงบวก	เชิงลบ	
<u>ต่ำกว่าประถมศึกษา</u>			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.7	6.5	6.5
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	26.7	22.6	23.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	13.3	33.9	29.9
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	46.7	27.4	31.2
ไม่เคยช่วยเลย	6.7	9.7	9.1
รวม	100.0 (15)	100.0 (62)	100.0 (77)
	$\chi^2 = 3.35$	d.f. = 4	P-value = 0.50127
<u>ประถมศึกษา</u>			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	3.3	4.3	4.1
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	34.8	35.2	35.1
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	28.3	31.2	30.5
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.4	29.2	29.5
ไม่เคยช่วยเลย	3.3	-	0.8
รวม	100.0 (301)	100.0 (92)	100.0 (393)
	$\chi^2 = 10.25$	d.f. = 4	P-value = 0.03641
<u>สูงกว่าประถมศึกษา</u>			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.9	6.4	6.5
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	35.6	31.9	23.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	36.3	31.2	29.9
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	20.0	28.4	31.2
ไม่เคยช่วยเลย	2.2	2.1	9.1
รวม	100.0 (141)	100.0 (135)	100.0 (276)
	$\chi^2 = 2.82$	d.f. = 4	P-value = 0.58878

3.4 การช่วยงานบ้านและเขตที่อยู่อาศัย

เนื่องจากยังมีค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับการแบ่งแยกประเภทงานระหว่างเพศในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท คนในเขตเมืองและชนบทจึงอาจมีการช่วยงานบ้านต่างกัน ซึ่งน่าจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรที่ต่างกันได้ การศึกษาครั้งนี้จึงนำตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยมาศึกษาพร้อมกับตัวแปรการช่วยงานบ้าน เพื่อดูว่าการช่วยงานบ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์หรือไม่ จากการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่ช่วยงานบ้านมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่ไม่ช่วยงานบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 เมื่อนำเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาศึกษาด้วย (ตารางที่ 25) ปรากฏว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่ช่วยงานบ้านมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่ไม่ช่วยงานบ้านสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยในเขตเมือง พบว่ากลุ่มที่ช่วยงานบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ช่วยงานบ้านอย่าง ชัดเจน (เปรียบเทียบร้อยละ 33.5 กับร้อยละ 19.4) ในทางกลับกัน กลุ่มที่ไม่ช่วยงานบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้ง และดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย สูงกว่ากลุ่มที่ช่วยงานบ้าน เช่นกัน (เปรียบเทียบร้อยละ 41.7 กับร้อยละ 35.9 และร้อยละ 27.8 กับร้อยละ 23.3) ความแตกต่างที่ปรากฏนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05 ส่วนเขตชนบท พบว่ากลุ่มชายที่ช่วยงานบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอ ๆ กันกับภรรยาสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ช่วยงานบ้าน (เปรียบเทียบร้อยละ 35.1 กับร้อยละ 29.3) แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากใน เขตชนบทนั้นนอกจากตัวแปรการช่วยงานบ้านแล้วน่าจะมีปัจจัย อื่น ๆ อีกที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เช่น การมีญาติคอยให้ความช่วยเหลือในการดูแลบุตร เป็นต้น

ตารางที่ 25 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม การช่วยงานบ้าน และเขตที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	การช่วยงานบ้าน		รวม
	ช่วย	ไม่ช่วย	
<u>เมือง</u>			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	6.1	-	5.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	33.5	19.4	31.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	35.9	41.7	36.7
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	23.3	27.8	23.8
ไม่เคยช่วยเหลือ	1.2	11.1	2.5
รวม	100.0 (245)	100.0 (36)	100.0 (281)
	$\chi^2 = 17.02$	d.f. = 4	P-value = 0.00192
<u>ชนบท</u>			
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	5.7	-	4.9
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	35.1	29.3	34.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	27.8	34.5	28.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.0	31.0	30.1
ไม่เคยช่วยเหลือ	1.5	5.2	1.9
รวม	100.0 (407)	100.0 (58)	100.0 (465)
	$\chi^2 = 8.19$	d.f. = 4	P-value = 0.08501

3.5 ภาคที่อยู่อาศัยและเขตที่อยู่อาศัย

การศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในภาคอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนขึ้น จึงได้นำเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาศึกษาพร้อมด้วย ผลการศึกษา (ตารางที่ 26) พบว่าในเขตเมือง ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครยังคงมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าภาคอื่น ๆ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอก ๆ กันกับภรรยาสูงที่สุด (ร้อยละ 40.9) และเขตกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 27.7) นอกจากนี้ยังพบว่า ภาคเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงที่สุด (ร้อยละ 44.4) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 20.5) นอกจากนี้ยังพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงกว่าภาคอื่น ๆ (ร้อยละ 34.1) ในขณะที่ภาคเหนือมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 13.3) ส่วนเขตชนบท พบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอก ๆ กันกับภรรยาสูงกว่าในภาคอื่นพอประมาณ (เปรียบเทียบร้อยละ 37.6 กับร้อยละ 32-34) ขณะที่ภาคใต้มีสัดส่วนของผู้ที่ช่วยภรรยาดูแลบุตรเป็นบางครั้งสูงกว่าภาคอื่น ๆ (เปรียบเทียบร้อยละ 36.8 กับร้อยละ 18-31) นอกจากนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังพบสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงกว่าภาคอื่น ๆ (เปรียบเทียบร้อยละ 39.6 กับร้อยละ 20-33) แต่ความแตกต่างที่ปรากฏไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กล่าวโดยสรุป เมื่อควบคุมเขตที่อยู่อาศัย ในเขตเมือง พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำที่สุด ซึ่งก็น่าจะมีสาเหตุมาจากวิถีชีวิตในกรุงเทพมหานครนั้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเขตเมืองอื่น ๆ กล่าวคือผู้คนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ประกอบกับปัญหาการจราจรที่ติดขัดทำให้กว่าจะกลับถึงบ้านได้ต่างก็เหน็ดเหนื่อย สภาพดังกล่าวจึงไม่ได้เอื้ออำนวยให้บิดามีเวลาให้บุตรมากนัก นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะคล้ายคลึงกันทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท กล่าวคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรพอก ๆ กันกับภรรยาสูงกว่าภาคอื่น ๆ และยังพบสัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงกว่าภาคอื่น ๆ อีกด้วย ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ เหมือนกับการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร ซึ่งก็น่าจะอธิบายได้ว่า ชายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการย้ายถิ่นออกสูงกว่าภาคอื่น ๆ จึงเป็นไปได้ว่าชายผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งนี้เป็นกลุ่มแรงงานที่ย้ายถิ่นตามฤดูกาลไปทำงานทำในภาคอื่น ๆ ทำให้สัดส่วนของผู้ที่ดูแลบุตรเป็นส่วนน้อยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับชายในภาคอื่น ๆ ซึ่งมีอัตราการย้ายถิ่นออกต่ำกว่าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 26 ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามภาค และเขตที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และเขตที่อยู่อาศัย	ภาคที่อยู่อาศัย					รวม
	เหนือ	อีสาน	กลาง	ใต้	กทม.	
เมือง						
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	8.9	4.5	4.3	3.8	5.0	5.3
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	28.9	40.9	36.2	32.8	27.7	31.7
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	44.4	20.5	38.3	38.5	38.7	36.4
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	13.3	34.1	19.1	26.9	25.2	23.8
ไม่เคยช่วยเลย	4.4	-	2.1	-	3.4	2.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(45)	(44)	(47)	(26)	(119)	(281)
	$\chi^2 = 15.09$	d.f. = 16	P-value = 0.51819			
ชนบท						
บิดาดูแลเป็นส่วนใหญ่	3.6	5.0	6.1	5.6	-	4.9
ช่วยดูแลพอ ๆ กันกับภรรยา	33.6	37.6	32.3	34.4	-	34.4
ช่วยภรรยาเป็นบางครั้ง	31.4	17.8	25.3	36.8	-	28.6
บิดาช่วยดูแลบุตรเป็นส่วนน้อย	30.0	39.6	33.3	20.0	-	30.1
ไม่เคยช่วยเลย	1.4	-	3.0	3.2	-	1.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	-	100.0
	(140)	(101)	(99)	(125)	-	(465)
	$\chi^2 = 20.56$	d.f. = 12	P-value = 0.05713			